

Частното пенсионно осигуряване се готви за отскок

(investor.bg, 24.12.2025)

Активите на пенсионните фондове надхвърлят 30 млрд. лв., въпросът е приближаваме ли се към адекватен размер на т. нар. втора пенсия

2025 година бе поредното доказателство, че в политиката и икономиката няма нищо сигурно – както у нас, така и по света. Investor.bg обобщава най-важното от изминалите 12 месеца в годишната си секция „Икономиката през 2025“.

Броени дни преди края на календарната 2025 година и в навечерието на присъединяването на България към еврозоната на 1 януари 2026 г. бе дадена зелена светлина за надграждане на частното пенсионно осигуряване. Дни преди Коледа, в условията на правителство в оставка, секторът дочака пренаписването на правилата за втория пенсионен стълб.

Министерството на финансите публикува за обществено обсъждане дългоочакваните предложения за промени в Кодекса за социално осигуряване (КСО), с които във втория стълб на пенсионната система се въвеждат т.нар. мултифондове. Промяната е дългоочаквана и желана от частните пенсионни дружества, има и политическа подкрепа. Заради политическата нестабилност обаче и очакваното спиране на работата на настоящото Народно събрание не е ясно дали промените ще бъдат приети. И все пак частното пенсионно осигуряване се готви за отскок, който би трябвало да доведе до адекватни суми за т. нар. втора пенсия.

Промените са важни за всички над 5 млн. души, осигуряващи се за допълнителна пенсия в пенсионните фондове, тъй като планираните промени са в посока средствата по техните партии да нарастват по-бързо, а така и бъдещата им втора пенсия.

Очаква се промяната да доведе до увеличаване на средствата на осигурените чрез откриване на възможност за постигане на по-добра доходност от инвестирането им (вкл. посредством създаване на подфондове с различен инвестиционен профил, разширяване на инвестиционните възможности и по-добри стимули за управление на инвестициите) и чрез намаляване на събираните такси и удържки.

Какво се променя

Вече има яснота как ще изглежда мултифондовата система в България. Предлага се въвеждането на многофондова система при допълнителното пенсионно осигуряване. По този начин се дава възможност осигурените да избират начина, по който се инвестират техните пенсионни спестявания чрез управлението им в инвестиционни портфейли с различен рисков профил.

Предлага се в рамките на пенсионния фонд пенсионноосигурителните дружества (ПОД) да създават подфондове с различен инвестиционен профил, съобразени с жизнения цикъл на осигурените лица и относимия към подфонда инвестиционен риск. Това ще даде възможност за по-висока възвръщаемост и по-големи натрупвания в осигурителните партии и впоследствие до по-високи пенсионни плащания. Същевременно хората ще могат да избират не само пенсионен фонд, управляван от определено пенсионноосигурително дружество, но също и подфонда с инвестиционния профил, който те намират за най-близък до техният рисков апетит. Всяко дружество, управляващо универсален пенсионен фонд (УПФ), ще създаде в него подфондове с различен инвестиционен профил – динамичен, балансиран и консервативен.

Идеята е да се постигне по-добра доходност и да може средствата да се управляват по-рисково или по-консервативно спрямо конкретния профил на осигурените. Следва се принципът, че докато човек е млад, за него е подходящ портфейл в по-рискови инструменти, чиято стойност може и да варира в широки граници, но дори да се постигнат загуби, те могат да се компенсират. Ако пък останат малко години до пенсия, подобен риск е неоправдан и е логично хората да насочат по-голямата част от спестяванията си към консервативни инструменти. При сега действащия модел това не е възможно, тъй като натрупаните средства в портфейла на УПФ се инвестират консервативно.

В предложения проект за реформа на частните фондове жизненият цикъл се отчита, като също така се предвижда да се даде свобода на осигурените да избират желания от тях подфонд. Всяко лице при първоначален избор на УПФ трябва да избере и съответния подфонд, в който ще бъдат управлявани неговите средства. В конкретните текстове се залага след определена възраст прехвърлянето към консервативен подфонд да става задължително.

Предвижда се автоматичност на разпределението на осигурените лица и прехвърлянето им в съответните подфондове на база на критерия възраст, освен ако лицето изрично е избрало подфонд. Предложението е мотивирано от разбирането, че за постигане на оптимална доходност средствата на осигурените лица е необходимо да бъдат инвестирани за най-дълъг период в динамичен подфонд, по-кратък срок – в балансиран подфонд и най-кратък – в консервативен подфонд. Осигурените ще могат да променят участието си от по-високорисков фонд към по-нискорисков подфонд и обратно.

Свобода за инвестиционните инструменти

Успоредно с въвеждането на мултифондовете се предвижда и разширяването на инвестиционните инструменти. В списъка на допустимите финансови инструменти, в които могат да бъдат инвестирани средствата на фондовете, са добавени нови възможности: инструменти на паричния пазар, издадени или гарантирани от Европейската централна банка, Европейската инвестиционна банка, както и трети държави. Ще има възможност мениджърите да влагат средства и в акции и облигации, приети за търговия на пазари за растеж на малки и средни предприятия или предмет на първично публично предлагане с поет ангажимент за приемане на такива пазари; акции и/или дялове на борсово търгувани фондове, различни от колективни инвестиционни схеми и др.

Развиват се и съществуващите възможности за инвестиции в алтернативни инвестиционни фондове, като се допускат и вложения във фондове, които са управлявани от лица, които само са регистрирани като техни управители.

Мултифондовете биха променили съществено резултатите за осигурените

Въвеждането на мултифондов модел при допълнителното пенсионно осигуряване има потенциал да промени съществено резултатите за осигурените, смята Николай Стойков, главен изпълнителен директор, „ОББ Пенсионно осигуряване“.

Преглед на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) заключава, че общият рисков профил на българските пенсионни фондове е сравнително нисък, поради което и доходността изостава спрямо други системи. Стойков посочи, че в момента един и същ инвестиционен профил управлява спестяванията и на 20-годишни, и на 65-годишни осигурени, въпреки че техният хоризонт и цели са различни. "При мултифондовете рискът на подфондовете ще се обвърже с възрастта и жизнения цикъл, така че младите да могат да поемат по-висок риск за по-висока доходност, а хората преди пенсия да са защитени", обясни той.

Проведените модели и изчисления показват, че при пълен осигурителен цикъл процентът на заместване на дохода може да се повиши с до 27%, което Стойков определя като значително увеличение.

Вторият важен ефект е намаляването на риска в портфейлите на лицата, които са близо до пенсионна възраст. Според събеседника това би помогнало да се избегне сценарий като този по време на COVID кризата, когато спадът на пазарите изисква време за възстановяване – време, с което хората непосредствено преди пенсия често не разполагат. Именно затова той вижда мултифондовия модел като ключов инструмент за по-устойчива и по-ефективна пенсионна система.

Държави, въвели мултифондов модел, отчитат над 10% реална доходност по партидите, а средно за останалите страни от ОИСР с капиталови схеми тя е около 9%. В България за същия период доходността е между 5% и 6% в зависимост от типа фонд, коментира Владимир Нечев, главен изпълнителен директор на ПОК „ДСК-Родина“ АД.

„С въвеждането на мултифондовете очаквам значително подобрене в тяхната доходност. Имаме примерите на Хърватия, Литва, Латвия, Естония, Полша, Словакия – при тях се забелязва, че доходността е с няколко процентни пункта по-висока в дългосрочен план спрямо България, така че очакваме подобрене в доходността, защо не и близо до два пъти по-добра от това, което до момента се регистрира“, каза Нечев.

Резултатите на българските частни пенсионни фондове през последните 25 години са достатъчно добри. Във втори и трети стълб края на септември 2025 г. има натрупани 30 млрд. лева, а доходността е някъде около 5 млрд. лева. Може да се подобри начинът на управление на тези средства, като се въведе мултифондова система, смята и Васил Големански, председател на Комисията за финансов надзор (КФН).

Освен въвеждането на мултифондове, пътната карта за развитие на втория и третия стълб на пенсионната система включва и други ключови мерки – промяна на методиката за регулиране на фазата на изплащане от универсалните фондове, както и общо намаление и нов начин на калкулиране на таксите. Предлагат се и промени при регламентирането на дейността на осигурителните посредници, завишават се и изискванията към капитала на пенсионните дружества.

Очаква се средствата по партидите на осигурените да нарастват по-бързо, с което и бъдещата им втора пенсия.